

Գլուխ 3. Բնապահպանություն

Էկոլոգիական փորձաքննության նպատակները և խնդիրները

Բնապահպանական կազմակերպությունների, կոմիտեների և հասարակական կազմակերպությունների գործունեության հիմնական ուղղություններից մեկը էկոլոգիական փորձաքննությունն է:

Համաձայն Հայաստանի Հանրապետության ,Մթնոլորտային օդի պահպանության մասին Երջակա միջավայրի վրա ազդեցության փորձաքննության մասին օրենքների՝ շրջակա միջավայրի վրա ազդեցության (էկոլոգիական) փորձաքննությունը պետության կողմից անցկացվող պարտադիր գործունեություն է, որի հիմնական նպատակն է կանխորոշել, կանխարգելել կամ նվազագույնի հասցնել հայեցակարգի ն. նախատեսվող գործունեության վնասակար ազդեցությունը մարդու առողջության, շրջակա միջավայրի, տնտեսական և սոցիալական բնական զարգացման վրա:

Շրջակա միջավայրի վրա ազդեցության փորձաքննությունը ելնում է՝

- մարդու առողջության, բնականոն ապրելու և ստեղծագործելու համար բարենպաստ շրջակա միջավայր ունենալու իրավունքից,
- բնական պաշարների արդյունավետ, համալիր և բանական օգտագործման պահանջներից,
- էկոլոգիական համակարգերի հավասարակշռության և բնության մեջ գոյություն ունեցող բույսերի և կենդանիների բոլոր տեսակների պահպանման անհրաժեշտությունից՝ նկատի ունենալով ներկա և ապագա սերունդների շահերը:
- էկոլոգիական փորձաքննությունը հատուկ ստեղծված մարմինների, խմբերի առանձին փորձագետների փորձաքննական գործունեության տեսակ է՝ հիմնված փորձաքննման օբյեկտի միջառարկայական՝ էկոլոգա-տնտեսական-սոցիալական հետազոտման, ստուգման և գնահատման վրա, նպատակ ունենալով դրա իրականացման մասին որոշման կայացումը այն անձի կողմից, ով իրավասու է կայացնելու այդպիսի որոշում: Պետք է նկատի ունենալ, որ Հայաստանի Հանրապետությունում իրականացվում է ինչպես պետական, այնպես էլ հասարակական էկոլոգիական փորձաքննություն:

Պետական էկոլոգիական փորձաքննությունը կանխարգելող հսկողության կազմակերպչական իրավական ձև է: Միաժամանակ, այն դուրս է գալիս ,հսկողությունե հասկացության սահմաններից՝ հանդիսանալով կառավարչական գործունեության ինքնուրույն

տեսակ: Պետական էկոլոգիական փորձաքննությունը պետական մարմինների և փորձաքննության հանձնախմբի հատուկ համալիր գործունեություն է: Պետական էկոլոգիական փորձաքննության նպատակը շրջակա բնական միջավայրի պաշտպանության և էկոլոգիական անվտանգության պահանջներին փորձաքննության օբյեկտների համապատասխանությունը ստուգելը և գնահատելն է:

Պետական էկոլոգիական փորձաքննության սկզբունքներն ամրագրված են օրենսդրորեն և նախատեսում են առաջին հերթին՝ փորձաքննության պարտադիր անցկացումը: Պետական էկոլոգիական փորձաքննությունը պետք է նախորդի տնտեսական որոշման կայացմանը՝ նպատակ ունենալով կանխարգելելու շրջակա միջավայրի վրա հնարավոր վնասակար ազդեցությունը: Էկոլոգիական փորձաքննության անցկացումը պարտադիր է բոլոր նախագծերի և ծրագրերի համար: Որպես պարտադիր պետական էկոլոգիական փորձաքննության երաշխավոր նախատեսվում է այն հանգամանքը, որ նախագծերի և ծրագրերի աշխատանքների ֆինանսավորումը հնարավոր է միայն փորձաքննության դրական եզրակացության առկայության դեպքում: Էկոլոգիական փորձաքննությունը հանդես է գալիս որպես շրջակա բնական միջավայրի պահպանության մեխանիզմի գործելու երաշխավոր:

Պետական էկոլոգիական փորձաքննության եզրակացությունների գիտական հիմնավորվածության և օրինականության սկզբունքն արտացոլում է դրա երկու ուղղությունները - գիտական և վարչաիրավական:

Փորձաքննությունը գիտահետազոտական գործընթաց է, հետևաբար, այն պետք է իրականացվի ժամանակակից գիտա-տեխնիկական մակարդակով, գիտական հետազոտությունների նոր ձևերի և մեթոդների օգտագործմամբ, որակյալ գիտնական-փորձագետների ընդգրկմամբ: Աշխատանքի արդյունքը պետք է լինի ոչ միայն թույլ տրված էկոլոգիական նորմատիվների խախտումների արձանագրումը, այլ նաև դրանց հետևանքների գիտականորեն հիմնավորված գնահատումը թերությունների ուղղման և վերացման համար, որոշում կայացնող մարմիններին երաշխավորությունների տրամադրումը՝ ինչպես նաև փորձաքննվող նախագծերի և օբյեկտների ամենաարդյունավետ ձևով իրականացման պայմանների կանխատեսումը:

Պետական էկոլոգիական փորձաքննության անկախության, արտագերատեսչականության սկզբունքը նշանակում է, որ դրա արդյունավետության պարտադիր պայմանը փորձաքննություն կազմակերպող և իրականացնող մարմինների ֆինանսական անկախությունն է, փորձագետների արտահաստիքային կարգավիճակը:

Կազմակերպորեն պետական Էկոլոգիական փորձաքննությունը այնպիսի համակարգ է, որի կառուցվածքն ուղղված է պետական Էկոլոգիական փորձաքննության արտագերատեսչականության ապահովմանը: Փորձաքննության հանձնախմբերի, խմբերի ղեկավարությունը, ինչպես նաև փորձաքննության անցկացումը իրականացվում են հիմնականում արտահաստիքային փորձագետների կողմից:

Փորձաքննության ֆինանսական անկախությունն ապահովվում է նրանով, որ այն ֆինանսավորվում է Հայաստանի Հանրապետության բյուջեից և այն միջոցների հաշվին, որոնք ստացվում են պատվիրատուներից փորձաքննության անցկացման, այդ թվում՝ փորձաքննության կրկնակի անցկացման համար: Պատվիրատուների թվարկած ֆինանսական միջոցները ծախսվում են բացառապես պետական Էկոլոգիական փորձաքննության վրա՝ դրա անցկացման համար կազմված նախահաշվին լիովին համապատասխան: Էկոլոգիական փորձաքննության ոլորտում հատուկ լիազորված պետական մարմինը պատասխանատվություն է կրում այդ միջոցների նպատակային օգտագործման համար:

Օբյեկտի փորձաքննության իրականացման դեպքում դրա անցկացման ընթացքի, ընդունված որոշումների և կառավարման մարմինների կողմից դրանք հաշվի առնելու վերաբերյալ տեղեկատվությունը պետք է հասանելի լինի բնակչության լայն զանգվածների համար: Կազմակերպորեն փորձաքննության վերաբերյալ աշխատանքը պետք է կառուցված լինի այնպես, որ հասարակական կազմակերպությունները և քաղաքացիները տեղեկություն ստանան և կարողանան որոշում կայացնող մարմիններին ի գիտություն հասցնել իրենց դիրքորոշումը:

Պետական Էկոլոգիական փորձաքննության առարկա են հանդիսանում օբյեկտների և միջոցառումների բերաբերյալ բոլոր նյութերը, որոնք նախատեսվում է իրականացնել Հայաստանի Հանրապետության տարածքում: Տարբերակում են պլանային աշխատանքները և նախապլանային փաստաթղթերը: Առաջինին են վերաբրում տնտեսության ճյուղերի զարգացման, շրջակա բնական միջավայրի վիճակի վերաբերյալ և այլ կանխատեսումները, երկրորդին՝ տեղաբաշխման սխեմաները, շրջանների հատակագծման և քաղաքների կառուցապատման սխեմաները և նախագծերը, առանձին բնական ռեսուրսների օգտագործման համալիր փոքր գետերի պահպանության սխեմաները այլն: Փորձաքննության օբյեկտների թվին են դասվում նաև բոլոր մինչնախագծային նյութերը՝ ըստ օբյեկտների և միջոցառումների, որոնք նախատեսվում է իրականացնել Հայաստանի Հանրապետությունում: Մինչնախագծային նյութերը տեխնիկա-տնտեսական հիմնավորումներն (ՏՏՀ) են, շինարարական նախագծման հիմնական դրույթները, շինարարական նախագծման հատուկ պայմանները, նախագծման առաջադրանքները, հարթակի (ուղեգծի) ընտրման նյութերը և այլն: Նախագծային նյութերն տերմինը վերաբերում է նաև օրենսդրական և այլ նորմատիվ իրավական ակտերի նախագծերին,

որոնց ամրագրումը կարող է հանգեցնել բնական շրջակա միջավայրի վրա վնասակար ազդեցության:

Թվարկած օբյեկտները ենթակա են պետական էկոլոգիական փորձաքննության՝ անկախ դրանց նախահաշվային արժեքից և պատկանելությունից: Այս ճանապարհով վերացվում են գերատեսչական խոչընդոտները, այսինքն՝ պետական փորձաքննության ենթակա են ինչպես քաղաքացիական, այնպես էլ ռազմական պաշտպանական օբյեկտները:

Էկոլոգիական փորձաքննության օբյեկտներին են վերաբերում բնօգտագործման համար տրված լիցենզիաների էկոլոգիական, ինչպես նաև սերտիֆիկատների էկոլոգիական հիմնավորումները:

Պետական էկոլոգիական փորձաքննության եզրակացությունը փորձաքննող հանձնաժողովի կողմից պատրաստված փաստաթուղթ է, որը բովանդակում է փորձաքննված գործունեության թույլատրելիության և պետական էկոլոգիական փորձաքննության օբյեկտի հնարավոր իրականացման վերաբերյալ հիմնավորված եզրակացություններ: Այդ փաստաթուղթը պետք է հավանության արժանանա փորձաքննական հանձնաժողովի ցուցակային կազմի որակյալ մեծամասնության կողմից:

Պատրաստված փաստաթուղթը պետական էկոլոգիական փորձաքննության եզրակացության կարգավիճակ ձեռք է բերում էկոլոգիական փորձաքննության ոլորտում հատուկ երաշխավորված պետական մարմնի կողմից հաստատ հետո: Պետական էկոլոգիական փորձաքննության դրական եզրակացությունը իրավաբանական ուժ ունի այն ժամանակահատվածում, որ որոշել է էկոլոգիական փորձաքննության ոլորտում պետական հատուկ երաշխավորված մարմինը, ը պետական էկոլոգիական փորձաքննության օբյեկտի ֆինանսավորման իրականացման պարտադիր պայմաններից մեկն է:

Պետական էկոլոգիական փորձաքննության բացասական եզրակացության իրավական հետևանքը պետական էկոլոգիական փորձաքննության օբյեկտի իրականացման արգելումն է: Բացասական եզրակացության դեպքում պատվիիատուին իրավունք է տրվում կրկին անգամ ներկայացնելու նյութերը պետական էկոլոգիական փորձաքննության: Այս դեպքում պարտադիր պայման է բացասական եզրակացությունում նշված դիտողությունների վերացումը: Բացի դրանից, պատվիրատուն իրավունք ունի եզրակացությունը վիճարկելու դատական կարգով:

Հասարակական էկոլոգիական փորձաքննությունը կազմակերպվում և անց է կացվում քաղաքացիների, հասարակական կազմակերպությունների (միավորումների), ինչպես նաև տեղական ինքնակառավարման մարմինների նախաձեռնությամբ: Այդպիսի փորձաքննություն անցկացնում են գիտական կոլեկտիվները, հասարակական միավորումները: Գործնականում

խոսքը առավելապես ժամանակավոր կոլեկտիվների, հանձնախմբերի և խմբերի մասին է: Հասարակական միավորումներ ասելով պետք է հասկանալ քաղաքացիների կամավոր միավորումները:

Հասարակական կազմակերպություններն իրավունք ունեն.

- պատվիրատուից ստանալու էկոլոգիական փորձաքննության ենթակա փաստաթղթերը,
- ծանոթանալու նորմատիվ տեխնիկական փաստաթղթերին, որոնցով սահմանվում են պետական էկոլոգիական փորձաքննության անցկացման պահանջները,
- իրենց ներկայացուցիչների միջոցով, որպես դիտորդ, մասնակցելու պետական էկոլոգիական փորձաքննության փորձաքննական հանձնաժողովի նիստերին և դրանցում հասարակական էկոլոգիական փորձաքննության եզրակացության քննարկմանը:

Հասարակական էկոլոգիական փորձաքննություն կազմակերպող հասարակական կազմակերպությունները պարտավոր են տեղեկացնել բնակչությանը դրա սկզբի և արդյունքների վերաբերյալ:

Հասարակական էկոլոգիական փորձաքննության եզրակացությունը կրում է երաշխավորական, տեղեկատվական բնույթ: Սակայն այն դառնում է իրավաբանորեն պարտադիր դրա արդյունքների պետական էկոլոգիական փորձաքննության համապատասխան մարմինների կողմից հաստատվելուց հետո:

Հասարակական փորձաքննական կոլեկտիվների անդամները իրենց փորձաքննական գնահատականների ճշտության, հիմնավորվածության համար պատասխանատվություն են կրում՝ համաձայն Հայաստանի Հանրապետության օրենսդրության:

Չնայած հասարակական և պետական էկոլոգիական փորձաքննության նպատակները համընկնում են, սակայն դրանց խնդիրները տարբեր են: Որպես կանոն, հասարակական փորձաքննությունը անմիջական փորձաքննության խնդիրների հետ միասին նպատակ ունի պետական մարմինների ուշադրությունը սնեռելու կոնկրետ օբյեկտին, էկոլոգիական վտանգավորության վերաբերյալ գիտականորեն հիմնավորված տեղեկատվությունը հասու դարձնելու լայն հասարակայնությանը: